

De pensioenactuaris: van stille rekenaar tot regisseur van vertrouwen

Er zijn beroepen die in dertig jaar nauwelijks veranderen. De pensioenactuaris hoort daar niet bij. Wie teruggaat naar het begin van de jaren negentig ziet een vak dat in de kern draaide om wiskunde en zekerheid. De actuaris berekende premies, zette voorzieningen in de boeken en schreef zijn rapportages. Onmisbaar, maar vooral onzichtbaar. Vandaag ziet de wereld er totaal anders uit. De actuaris staat midden in het gesprek over risico's, transities en maatschappelijke verdeling. En wie vooruitkijkt naar 2050, ziet opnieuw een vak dat zich heeft moeten heruitvinden – dit keer niet als hoeder van tabellen en dekkinggraden, maar als regisseur van algoritmes, data en vertrouwen.

DE JAREN NEGENTIG: ZEKERHEID IN TABELLEN

In de jaren negentig was het werk overzichtelijk. Een vaste rekenrente van vier procent was jarenlang het anker van het vak. Fondsen lieten eens in de paar jaar een actuariële balans opstellen. Sterftetafels bleven jarenlang ongewijzigd. De actuaris zat op de achtergrond en kwam maar weinig in aanraking met deelnemers. De zekerheid van rente en rendement gaf het vak een bijna statisch karakter.

2000-2010: CRISIS EN HET EINDE VAN ILLUSIES

Die rust verdampte begin deze eeuw. De dotcom-crisis en later de kredietcrisis haalden de zekerheden onderuit. De dekkinggraad bleek plotseling een glijdende schaal, kortingen kwamen op tafel en indexatie werd een luxeproduct.

Met de overstap naar marktwaardering verdween de 4%-rente definitief. Het Financieel Toetsingskader maakte de financiële positie van fondsen volatiel en dwong tot doorlopende analyses. Het was het moment waarop de actuaris uit zijn rekenkamer stapte en zich ontwikkelde tot risicomanager. Scenario's, ALM-studies en herstelplannen bepaalden voortaan het gesprek.

2010-2025: DE ACTUARIS ALS GOVERNANCE-SPELER

Met de Pensioenwet en de introductie van de certificerend actuaris kreeg de rol een wettelijke verankering. Elk jaar moet de actuaris verklaren dat de voorzieningen kloppen en de premies toereikend zijn. IORP II voegde daar in 2019 de sleutelfunctiehouder aan toe: een onafhankelijke professional die risico's moet signaleren en het bestuur moet uitdagen.

De actuaris zit sindsdien niet meer in de coulissen, maar aan de bestuurstafel. Hij combineert onafhankelijk oordeel met de kunst om belangen te wegen en uitkomsten te communiceren.

DE HARDE KANT: NIEUWE INSTRUMENTEN

De gereedschapskist van de actuaris is in korte tijd fors uitgebreid:

- van deterministische berekeningen naar stochastische scenario's;
- van papieren tabellen naar Python, R en specialistische software;
- van statische sterftetafels naar regelmatig geactualiseerde prognoses;
- van simpele jaarafsluitingen naar continue monitoring en rapportage.

De actuaris van nu is net zo goed data-analist en IT-gebruiker als wiskundige.

DE ZACHTE KANT: UITLEG EN VERTROUWEN

Minstens zo belangrijk is de ontwikkeling van de zachte vaardigheden. Bestuurders en deelnemers hebben behoefte aan verhalen die de onzekerheid begrijpelijk maken. De actuaris moet moeilijke boodschappen kunnen brengen en tegelijk het vertrouwen vasthouden. Onafhankelijkheid en integriteit zijn cruciaal: soms is 'nee' zeggen belangrijker dan meebuigen.

Ook de samenwerking is veranderd. Waar de actuaris vroeger vooral solistisch werkte, is hij nu onderdeel van multidisciplinaire teams met beleggers, juristen, accountants en communicatiespecialisten.

2025-2030: DE TRANSITIE NAAR HET NIEUWE STELSEL

De komende jaren staan volledig in het teken van de Wet toekomst pensioenen. Fondsen moeten invaren, solidariteits- en risicodelingsregels opstellen en data opschonen. De actuaris speelt daarin een sleutelrol: hij rekent, toetst en legt uit of keuzes evenwichtig zijn.

Daar komt Europese regelgeving bovenop. DORA legt strengere eisen op aan digitale weerbaarheid, de AI-verordening dwingt tot model-governance en FIDA maakt pensioendata toegankelijk. De actuaris moet zich ontwikkelen tot specialist in data, IT en algoritmische risico's.

2030-2040: PERSONALISATIE EN ALGORITMES

In dit decennium komt personalisatie centraal te staan. Deelnemers krijgen real-time inzicht in hun pensioen, keuzebegeleiding wordt ondersteund door kunstmatige intelligentie. De vraag is niet langer alleen of de berekening klopt, maar of het algoritme eerlijk, uitlegbaar en vrij van bias is.

De actuaris wordt daarmee de bewaker van het algoritme. Hij staat garant voor de logica achter de verdeling en voor de uitlegbaarheid naar toezichthouders, bestuurders en deelnemers.

2040-2050: REGISSEUR VAN VERTROUWEN

Tegen 2050 is de actuaris uitgegroeid tot regisseur van vertrouwen. Klimaatverandering, geopolitieke schokken en medische innovaties maken pensioenplanning complexer dan ooit. Het is aan de actuaris om de veerkracht van het systeem te bewaken, te laten zien dat verdelingsregels eerlijk zijn en dat generaties elkaar kunnen blijven vertrouwen.

De rol verschuift van berekenen naar legitimeren: is dit pensioenstelsel nog eerlijk, uitlegbaar en maatschappelijk te verdedigen?

VIJF STRUCTURELE VERSCHUIVINGEN

Wie de lijn van 1990 tot 2050 bekijkt, ziet vijf grote bewegingen:

1. Van zekerheid naar onzekerheid: geen vaste uitkeringen meer, maar variabele vermogens.
2. Van rekenkamer naar bestuurstafel: de actuaris is onderdeel van governance geworden.
3. Van tabellen naar data science: technologie bepaalt het werk.
4. Van financieel naar duurzaam: ESG en klimaatrisico's zijn standaard onderdeel van het vak.
5. Van cijfers naar verhalen: communicatie en vertrouwen zijn even belangrijk als berekenen.

TOT SLOT

De actuaris van 1990 en die van 2050 zouden elkaar nauwelijks herkennen. Het vak is geëvolueerd van stille rekenaar naar zichtbare regisseur. Van vaste rente naar stochastische scenario's. Van tabellen naar algoritmes.

Toch is de kern hetzelfde gebleven: de actuaris waakt over vertrouwen. Niet het vertrouwen in cijfers alleen, maar in het idee dat generaties elkaar recht doen. Dat maakt de actuaris van morgen geen technicus, maar een hoeder van eerlijkheid. ■

J. Tuijp MSc AAG is partner bij Edmond Halley.

